Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

7 päivänä marraskuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Direktiivi 93/13/ETY – 7 §:n 1 momentti – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Kansallisen tuomioistuimen toimivalta ja velvollisuudet –Kuluttajan ensimmäinen oikeussuojakeino elinkeinonharjoittajan kotipaikan tuomioistuimessa ilman asianajajan apua ja kuluttajan osallistumatta asian käsittelyyn – Kuluttajan toinen oikeussuojakeino hänen kotipaikkansa tuomioistuimessa asianajajan avustuksella – Oikeusvoima – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla – Kuluttajan tehokas oikeussuoja

Asiassa C-178/23,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunalul Specializat Mureş (Mureșin erikoistuomioistuin, Romania) on esittänyt 3.12.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 21.3.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

ERB New Europe Funding II

vastaan

YI,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: yhdeksännen jaoston puheenjohtaja N. Jääskinen (esittelevä tuomari), joka harjoittaa kahdeksannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit M. Gavalec ja Z. Csehi,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– ERB New Europe Funding II, edustajanaan A. M. Lefter, avocată,

– Romanian hallitus, asiamiehinään M. Chicu ja E. Gane,

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

– Tšekin hallitus, asiamiehinään S. Šindelková, M. Smolek ja J. Vláčil,

– Euroopan komissio, asiamiehinään A. Biolan ja N. Ruiz García,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 7 artiklan 1 kohdan, sen johdanto-osan 23. perustelukappaleen ja tehokkuusperiaatteen tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä perintäyhtiö ERB New Europe Funding II (jäljempänä ERB) ja toisaalta kuluttaja YI ja jossa on kyse tiettyjen luottosopimukseen sisältyvien ehtojen kohtuuttomuudesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 23. ja 24. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”henkilöillä ja järjestöillä, joilla kansallisen lainsäädännön mukaisesti on laillinen etu suojella kuluttajia, on oltava mahdollisuus ryhtyä oikeudellisiin toimiin yleisesti kuluttajasopimuksissa käytettäviksi tarkoitettujen ehtojen, ja erityisesti kohtuuttomien ehtojen osalta, joko saattamalla asia tuomioistuimen tai sellaisen hallintoviranomaisen käsiteltäväksi, jolla on toimivalta antaa ratkaisu valituksesta tai ryhtyä aiheellisiin oikeudellisiin toimiin asiassa; tämä mahdollisuus ei kuitenkaan merkitse yleisten ehtojen ennakkovalvontaa talouden eri aloilla, ja

jäsenvaltioiden tuomioistuimilla tai hallintoviranomaisilla on oltava käytettävissään riittävät ja tehokkaat keinot kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltamisen lopettamiseksi – – ”

4 Tämän direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

Romanian oikeus

Elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisten sopimusten kohtuuttomista ehdoista annettu laki nro 193/2000

5 Elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisten sopimusten kohtuuttomista ehdoista 6.11.2000 annetun lain nro 193/2000 (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori; julkaistu uudelleen Monitorul Oficial al României, osa I, nro 543, 3.8.2012) 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Kaikissa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä tavaroiden myyntiä tai palvelujen suorittamista koskevissa sopimuksissa on oltava selkeät ja yksiselitteiset sopimusehdot, joiden ymmärtäminen ei edellytä erityistä asiantuntemusta.

2. Jos joidenkin sopimusehtojen tulkinnasta vallitsee epävarmuus, niitä on tulkittava kuluttajan eduksi.

3. Elinkeinonharjoittajat eivät saa sisällyttää kohtuuttomia sopimusehtoja kuluttajien kanssa tekemiinsä sopimuksiin.”

6 Kyseisen lain 4 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtoa, jota ei ole neuvoteltu suoraan kuluttajan kanssa, pidetään kohtuuttomana, jos se erikseen tai yhdessä muiden sopimusmääräysten kanssa tarkasteltuna aiheuttaa kuluttajan vahingoksi ja lojaliteettiperiaatteen vastaisesti huomattavan epätasapainon sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

7 Mainitun lain 6 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Sopimukseen sisältyvillä kohtuuttomilla ehdoilla, joiden kohtuuttomuuden sopimuspuolet ovat todenneet itse tai sen ovat todenneet lakisääteisesti toimivaltaiset elimet, ei ole vaikutuksia kuluttajaan nähden, ja sopimus pysyy voimassa kuluttajan suostumuksella vain, jos se on mahdollista vielä mainittujen ehtojen poistamisen jälkeen.”

Siviiliprosessikoodeksista annettu laki nro 134/2010

8 Siviiliprosessikoodeksista 1.7.2010 annetun lain nro 134/2010 (Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă; julkaistu uudelleen Monitorul Oficial al României, osa I, nro 247, 10.4.2015) 431 §:ssä, jonka otsikko on ”Oikeusvoiman vaikutukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Ketään vastaan ei saa nostaa kannetta kahdesti samassa ominaisuudessa, samalla perusteella ja samasta asiasta.

2. Kumpikin asianosainen voi vedota oikeusvoimaan toisessa riita-asiassa, jos oikeusvoima liittyy kyseisen riidan ratkaisuun.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

9 YI teki 25.7.2007 kuluttajana luottosopimuksen luottolaitoksen nimeltä Bancpost S.A. București kanssa.

10 YI nosti ilman asianajajan apua 10.5.2018 Judecătoria Sectorului 2 Bucureștissa (Bukarestin toisen kaupunginosan ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania), joka on elinkeinonharjoittajan kotipaikan tuomioistuin, kanteen (jäljempänä ensimmäinen tuomioistuinmenettely), jossa hän vaati tiettyjen kyseiseen sopimukseen sisältyvien ehtojen toteamista kohtuuttomiksi. Tämä kanne, jossa oli kyse mainitun sopimuksen ehdoista, jotka koskevat lainananto- ja hallinnointipalkkioita, elinkeinonharjoittajan yksipuolista mahdollisuutta muuttaa sopimusperusteisia korkoja, palkkioita ja muita lainan kuluja sekä ennenaikaisesta takaisinmaksusta maksettavaa palkkiota, oli nostettu ERB:tä vastaan, joka on perintäyhtiö ja jolle kyseiseen sopimukseen perustuva saatava oli siirretty.

11 Kyseinen tuomioistuin hylkäsi kanteen perusteettomana 26.11.2018 antamallaan tuomiolla, jonka tiedoksiantopäivä asianosaisille ei ole tiedossa (jäljempänä ensimmäinen tuomioistuinratkaisu). Koska YI ei valittanut tästä tuomiosta, se sai lainvoiman.

12 YI, jota tällä kertaa edusti asianajaja, nosti 14.8.2019 kanteen kotipaikkansa tuomioistuimessa Judecătoria Sighișoarassa (Sighișoaran ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania) (jäljempänä toinen tuomioistuinmenettely). Kyseinen kanne nostettiin samaa vastaajaa vastaan kuin ensimmäisessä tuomioistuinmenettelyssä, ja se koski suurelta osin samoja sopimusehtoja kuin tämän tuomion 10 kohdassa tarkoitetaan. Kyse oli erityisesti lainanannosta ja sen kuukausittaisesta hallinnoinnista perittäviä palkkioita sekä todellista vuosikorkoa koskevista sopimusehdoista.

13 Kyseinen tuomioistuin hyväksyi mainitun kanteen 5.12.2019 antamallaan tuomiolla.

14 ERB valitti tästä tuomiosta Tribunalul Specializat Mureșiin (Mureșin erityistuomioistuin, Romania), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin. Kyseinen tuomioistuin hyväksyi 6.4.2021 antamallaan tuomiolla ERB:n väitteet lainan hallinnointipalkkion osalta ja vahvisti tämän tuomion 12 kohdassa tarkoitettujen muiden sopimusehtojen kohtuuttomuuden.

15 Koska mainittu tuomioistuin ei lausunut ensimmäisen tuomioistuinratkaisun oikeusvoimaa koskevasta kysymyksestä, ERB haki samassa tuomioistuimessa tuomio purkua. Purkuhakemus perustui siihen, että toisen asteen tuomioistuin ei ollut tutkinut oikeusvoimaa koskevaa oikeudenkäyntiväitettä, johon ERB oli vedonnut.

16 Tätä purkuhakemusta käsitellessään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, miten kuluttajan oikeuksia ja oikeusvoiman periaatetta olisi punnittava suhteessa toisiinsa. Se täsmentää, että sen käytettävissä olevien tietojen mukaan vaikuttaa siltä, että ensimmäisessä tuomioistuinmenettelyssä YI:llä, jolla ei ollut avustajanaan asianajajaa, ei ollut riittävää asiantuntemusta voidakseen vedota kuluttajansuojajärjestelmästä johtuviin oikeuksiinsa. Tästä syystä YI oli saattanut asian elinkeinonharjoittajan kotipaikan tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaikka hän olisi voinut saattaa asian oman kotipaikkansa toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että kuluttaja ei osallistunut asian käsittelyyn Judecătoria Sectorului 2 Bucureștissa ja että sitten, kun häntä avusti asianajaja, kaksi erillistä tuomioistuinta vahvisti kyseessä olevien sopimusehtojen kohtuuttomuuden suurelta osin.

17 Tässä tilanteessa Tribunalul Specializat Mureș on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohtaa, luettuna erityisesti tämän direktiivin johdanto-osan 23. perustelukappaleen ja tehokkuusperiaatteen valossa, tulkittava siten, että ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin tutkii epäilyt elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehtojen kohtuuttomuudesta, vaikka toinen kansallinen tuomioistuin olisi jo aiemmin tutkinut ne ensimmäisessä oikeusasteessa sellaisen kuluttajan vireille saattamassa menettelyssä, joka ei ole osallistunut asian käsittelyyn ja jota ei ole avustanut tai edustanut asianmukaisesti asianajaja, ja kun nämä epäilyt on hylätty tuomioistuinratkaisulla, josta kuluttaja ei ole valittanut tuomioistuimeen ja joka on näin ollen saanut oikeusvoiman (res judicata) kansallisen prosessioikeuden mukaisesti, jos riidan erityisistä olosuhteista voidaan uskottavasti ja kohtuullisesti päätellä, että kuluttaja ei ole käyttänyt oikeussuojakeinoa tässä ensimmäisessä tuomioistuinmenettelyssä, koska hänellä on ollut vain rajallisesti asiantuntemusta tai tietoja?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

18 Yhtäältä ERB väittää kirjallisissa huomautuksissaan, ettei ole tarpeen eikä tarkoituksenmukaista esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä, koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys koskee pääasiallisesti oikeusvoimajärjestelmää Romanian siviiliprosessioikeudessa eikä unionin oikeudessa.

19 Toisaalta Romanian hallitus toteaa kirjallisissa huomautuksissaan esittämättä nimenomaista oikeudenkäyntiväitettä, ettei ennakkoratkaisupyynnöstä ilmene selvästi, ovatko ensimmäisessä ja toisessa tuomioistuinmenettelyssä tutkitut sopimusehdot samat. Jos nämä ehdot osoittautuisivat erilaisiksi, oikeusvoiman periaatetta ei sovellettaisi nyt käsiteltävässä asiassa.

20 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta, jolloin olettamana on, että niillä on merkitystä. Jos siis esitetty kysymys koskee unionin oikeussäännön tulkintaa tai pätevyyttä, unionin tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata siihen, paitsi jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyyn kysymykseen (tuomio 27.4.2023, AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti todettu myös, että SEUT 267 artiklassa tarkoitetussa menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, yksinomaan kansallinen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan ja soveltamaan kansallista lainsäädäntöä ja että unionin tuomioistuin on toimivaltainen lausumaan ainoastaan unionin säädöksen tulkinnasta tai pätevyydestä niiden tosiseikkojen perusteella, jotka kansallinen tuomioistuin sille ilmoittaa (tuomio 27.4.2023, AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

22 ERB:n väitteistä on riittävää huomauttaa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää ennakkoratkaisukysymyksellään unionin tuomioistuinta tämän tuomion 20 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti tulkitsemaan direktiiviä 93/13 ja tehokkuusperiaatetta. Lisäksi ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvistä tiedoista ilmenee selvästi, että tämä unionin oikeuden tulkintaa koskeva kysymys on hyödyllinen ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle, jotta se voi ratkaista, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa sallittua poiketa oikeusvoiman periaatteesta direktiivin 93/13 perusteella.

23 Romanian hallituksen epäilyistä, jotka koskevat oikeusvoiman periaatteen sovellettavuutta pääasiassa, on huomautettava, että tämän tuomion 21 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan on viime kädessä yksinomaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä arvioida, ovatko ensimmäisessä ja toisessa tuomioistuinmenettelyssä tutkitut sopimusehdot samoja ja missä määrin näin on.

24 Koska ennakkoratkaisupyyntöjen tutkittavaksi ottamisen valvonta rajoittuu tämän tuomion 20 kohdassa mainittujen vaatimusten ilmeiseen noudattamatta jättämiseen ja koska unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ei ilmene selvästi, ettei näitä vaatimuksia ole noudatettu nyt käsiteltävässä asiassa, siitä, että näissä kahdessa menettelyssä tutkitut sopimusehdot eivät mahdollisesti ole täysin samoja, ei voida päätellä, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta.

25 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisukysymys voidaan ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

26 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tätä silmällä pitäen tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen. Unionin tuomioistuin saattaa myös joutua ottamaan huomioon sellaisia unionin oikeussääntöjä, joihin kansallinen tuomioistuin ei ole ennakkoratkaisukysymyksessään viitannut (tuomio 30.5.2024, Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Unionin tuomioistuimen on poimittava kaikista ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ne unionin oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita, kun otetaan huomioon riidan kohde (tuomio 30.5.2024, Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii pääasiallisesti sitä, onko ensimmäisen tuomioistuinmenettelyn konkreettinen kulku direktiivin 93/13 mukainen, ja pohtii näin ollen, voiko toinen kansallinen tuomioistuin, kun otetaan huomioon kyseisen menettelyn kulku, tutkia myöhemmin ensimmäisen tuomioistuinratkaisun kohteena olleiden sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden ensimmäisen tuomioistuinratkaisun oikeusvoimasta huolimatta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tästä ensimmäisestä menettelystä muun muassa, että kuluttaja on valinnut elinkeinonharjoittajan oikeuspaikan kanteen nostamista varten, hänellä ei ole ollut avustajanaan asianajajaa menettelyn aikana, hän ei ole osallistunut asian käsittelyyn eikä hän ole hakenut ajoissa muutosta ensimmäiseen tuomioistuinratkaisuun.

29 Näin ollen on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ainoalla kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 24. perustelukappaleen, tehokkuusperiaatteen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan kanssa, tulkittava siten, että siinä velvoitetaan kansallinen tuomioistuin tutkimaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehtojen mahdollinen kohtuuttomuus, kun nämä ehdot on jo tutkittu toisessa kansallisessa tuomioistuimessa, jonka ratkaisu on oikeusvoimainen, jos tässä ensimmäisessä tuomioistuimessa kuluttajalla ei ollut avustajanaan asianajajaa, hän ei osallistunut asian käsittelyyn eikä käyttänyt käytettävissään ollutta oikeussuojakeinoa rajallisen asiantuntemuksensa tai rajallisten tietojensa vuoksi.

30 Aluksi on muistutettava, että kun otetaan huomioon kuluttajien suojelun muodostaman yleisen edun luonne ja merkityksellisyys, direktiivissä 93/13 velvoitetaan, kuten sen 7 artiklan 1 kohdasta, luettuna yhdessä direktiivin johdanto-osan 24. perustelukappaleen kanssa, jäsenvaltiot säätämään riittävistä ja tehokkaista keinoista ”kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa” (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Tässä yhteydessä on huomattava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeudessa ei ole yhdenmukaistettu sopimusehtojen väitetyn kohtuuttomuuden tutkimiseen sovellettavia menettelyjä, joten ne kuuluvat kunkin jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen jäsenvaltioiden menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla edellyttäen kuitenkin, että niiden osalta noudatetaan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Tältä osin unionin tuomioistuin on jo korostanut oikeusvoiman periaatteen tärkeyttä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on nimittäin tärkeää, että kaikkien käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen umpeenkulumisen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Näin ollen unionin oikeudessa ei lähtökohtaisesti edellytetä, että kansallisen tuomioistuimen olisi jätettävä soveltamatta kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella tuomioistuinratkaisu on oikeusvoimainen, vaikka siten olisi mahdollista korjata unionin oikeuden vastainen kansallinen tilanne (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteesta johtuvien vaatimusten noudattamista on tarkasteltava ottaen huomioon kyseessä olevien sääntöjen merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku ja näiden sääntöjen erityispiirteet eri kansallisissa elimissä (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Jos siis sovellettaviin kansallisiin menettelysääntöihin sisältyy mahdollisuus, että kansallinen tuomioistuin voi tietyin edellytyksin purkaa lainvoimaisen ratkaisun muuttaakseen tilanteen kansallisen oikeuden mukaiseksi, tätä mahdollisuutta on vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen mukaisesti käytettävä, jos kyseiset edellytykset täyttyvät, jotta kyseinen tilanne saatetaan jälleen yhdenmukaiseksi unionin oikeuden kanssa (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Erityisesti tehokkuusperiaatteesta, jota ennakkoratkaisukysymys yksin koskee, johtuvista vaatimuksista on korostettava, että jäsenvaltioiden velvollisuus varmistaa niiden oikeuksien tehokkuus, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, merkitsee muun muassa direktiivistä 93/13 johtuvien oikeuksien osalta tehokkaan oikeussuojan vaatimusta, joka on vahvistettu tämän direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa ja myös perusoikeuskirjan 47 artiklassa. Tätä vaatimusta sovelletaan erityisesti menettelysääntöihin, jotka koskevat oikeussuojakeinoja, jotka perustuvat yksityisten unionin oikeuteen perustuviin oikeuksiin (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyt koskevat pääasiallisesti sitä, onko ensimmäisen tuomioistuinmenettelyn konkreettinen kulku, ei asian kannalta merkityksellinen kansallinen lainsäädäntö, direktiivin 93/13 mukainen. Mikään ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenevä seikka ei nimittäin viittaa siihen, että sovellettava kansallinen lainsäädäntö, joka koskee oikeusvoiman periaatteen täytäntöönpanoa kuluttajien nostamien, sopimusehtojen kohtuuttomuuden toteamista koskevien kanteiden yhteydessä, ei olisi tehokkuusperiaatteen mukainen, koska sillä tehtäisiin mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi direktiivillä 93/13 kuluttajille annettavan suojan soveltaminen tai vaarannettaisiin muusta syystä direktiivin 93/13 tehokasta vaikutusta, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava.

38 Tältä osin on todettava, että kansallisen tuomioistuimen velvollisuus tutkia viran puolesta sopimusehtojen mahdollinen kohtuuttomuus on perusteltu direktiivillä 93/13 kuluttajille annettavan suojan taustalla olevan yleisen edun luonteella ja merkityksellä, joten direktiivissä 93/13 edellytettyä sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden tehokasta valvontaa ei voida taata, jos oikeusvoima ulottuu tuomioistuinratkaisuihin, joissa ei viitata tällaiseen valvontaan (tuomio 17.5.2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, 50 kohta).

39 Sitä vastoin on katsottava, että tämä suoja on varmistettu, jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätyy pääasiassa siihen, että toimivaltainen tuomioistuin on ensimmäisessä tuomioistuinmenettelyssä tutkinut kyseisen sopimuksen ehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden, että kyseisessä tutkinnassa, joka on perusteltu ainakin pääpiirteittäin, ei ole ilmennyt ainuttakaan kohtuutonta ehtoa ja että kuluttajalle on ilmoitettu asianmukaisesti, että jos muutosta ei haeta kansallisessa oikeudessa säädetyssä määräajassa, hän menettää oikeutensa vedota myöhemmin kyseisten ehtojen mahdolliseen kohtuuttomuuteen (ks. analogisesti tuomio 17.5.2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, 51 kohta).

40 Sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden tehokkaan valvonnan epäedullinen lopputulos ei nimittäin voi yksinään olla seikka, joka voisi kyseenalaistaa oikeusvoiman periaatteen.

41 Tämän tuomion 28 kohdassa tarkoitetut seikat eivät myöskään välttämättä merkitse sitä, että ensimmäisessä tuomioistuinmenettelyssä ei olisi voitu taata väitetysti kohtuuttomien sopimusehtojen asianmukaista valvontaa ja näin ollen kuluttajalle perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattua tehokasta oikeussuojaa, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava. Kyseisen tuomioistuimen on erityisesti tarkistettava, että ensimmäinen tuomioistuinratkaisu on annettu asianmukaisesti tiedoksi kuluttajalle mainitsemalla hänen käytettävissään olevat oikeussuojakeinot ja ettei ole olemassa muita erityisiä syitä, jotka liittyvät kyseisen menettelyn kulkuun, kuten mainitun ratkaisun perustelujen puuttuminen, jotka olisivat voineet estää kuluttajaa käyttämästä tehokkaasti menettelyllisiä oikeuksiaan tai saada hänet luopumaan käyttämästä tehokkaasti menettelyllisiä oikeuksiaan.

42 Esitettyyn kysymykseen on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 24. perustelukappaleen, tehokkuusperiaatteen ja perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että siinä ei velvoiteta kansallista tuomioistuinta tutkimaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta, kun muu kansallinen tuomioistuin, jonka ratkaisu on oikeusvoimainen, on jo tutkinut nämä ehdot, myöskään silloin, kun kuluttajalla ei ole tässä ensimmäisessä tuomioistuimessa ollut avustajanaan asianajajaa, hän ei ole osallistunut asian käsittelyyn eikä käyttänyt käytettävissään olevaa oikeussuojakeinoa, jos tämä ratkaisu on annettu asianmukaisesti tiedoksi kuluttajalle ja siinä on ilmoitettu hänen käytettävissään olevat oikeussuojakeinot eikä ole olemassa tämän menettelyn kulkuun liittyviä muita erityisiä syitä, kuten mainitun ratkaisun perustelujen puuttuminen, jotka olisivat voineet estää kuluttajaa käyttämästä tehokkaasti menettelyllisiä oikeuksiaan tai saada hänet luopumaan käyttämästä niitä tehokkaasti.

Oikeudenkäyntikulut

43 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 7 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 24. perustelukappaleen, tehokkuusperiaatteen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa,

on tulkittava siten, että

siinä ei velvoiteta kansallista tuomioistuinta tutkimaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta, kun muu kansallinen tuomioistuin, jonka ratkaisu on oikeusvoimainen, on jo tutkinut nämä ehdot, myöskään silloin, kun kuluttajalla ei ole tässä ensimmäisessä tuomioistuimessa ollut avustajanaan asianajajaa, hän ei ole osallistunut asian käsittelyyn eikä käyttänyt käytettävissään olevaa oikeussuojakeinoa, jos tämä ratkaisu on annettu asianmukaisesti tiedoksi kuluttajalle ja siinä on ilmoitettu hänen käytettävissään olevat oikeussuojakeinot eikä ole olemassa tämän menettelyn kulkuun liittyviä muita erityisiä syitä, kuten mainitun ratkaisun perustelujen

puuttuminen, jotka olisivat voineet estää kuluttajaa käyttämästä tehokkaasti menettelyllisiä oikeuksiaan tai saada hänet luopumaan käyttämästä niitä tehokkaasti.

Allekirjoitukset